

DARBO VIETOS TINKLO APLINKOJE ĮTAKA PROFESINIAMS POKYČIAMS

KONRAD UMLAUF

Berlyno Humboldto universiteto Filosofijos fakultetas,

Bibliotekininkystės institutas,

Dorotheenstr. 26, 10117 Berlynas, Vokietija

1. Įvadas

Turbūt nė vienos kitos profesijos atstovai nediskutuoja taip gyvai ir tiek daug apie savo profesijos įvaizdį [2], institucijos vaidmenį visuomenėje, savo kompetenciją bei kvalifikaciją kaip bibliotekininkai. Iki šiol dažniausiai būdavo kalbama¹ apie informacijos vadybininkams keliamus universalus pobūdžio reikalavimus, pavyzdžiui, conceptualų darbą, ekonomines žinias ir patirtį, socialinę kompetenciją visų pirma personalo vadybos, orientacijos į paslaugas ir vartotojus srityje.

Pagrindinis šiame straipsnyje nagrinėjamas klausimas – kokie aspektai reikšmingiausi darbo vietos tinklo aplinkoje. Sąvoka *tinklas* suprantama dvejopai:

- tinklas – techninė infrastruktūra, tarpusavyje sujungti kompiuteriniai tinklai, suteikiantys galimybę bet kuriuo metu netrukdomai keistis informacija visame pasaulyje – nuo elektroninio pašto, pasaulinio voratinklio iki televizijos konferencijų;
- tinklas – socialinė ir organizacinė infrastruktūra, kompiuterinio tinklo dėka (arba iš dalies ir be jo) leidžianti naujai traktuoti darbo pasidalijimą ir bendradarbiavimo formas, naujai suprasti kooperaciją ir išteklių naudojimą.

2. Bibliotekos realiaje ir virtualiaje tinkle

2.1. Pasikeitusios bibliotekų ribos

- Mokymo formos, metodai bei organizavimas keičiasi ir diferencijuojasi. Prieš kelerius metus žodis *mokyti* reiškė mokyti didesnėse ar mažesnėse mokyklos klase primenančiose grupėse. Šiandien vyrauja įvairios formos, pavyzdžiui: nuotolinės studijos turint galimybę retkarčiais gauti konsultacijas; mokymasis darbo vietoje;

---

¹ Žr. [8].

- interaktyvios programos, skirtos mokyti patiems;
vakarinės studijos;
pačių mokymasis grupėse be mokytojo.
- Anksčiau paprastai būdavo mokomasi švietimo įstaigoje. Šiandien galima mokytis įvairiose tam pritaikytose vietose, kurios sukūrus mokymo sistemą dažnai yra susijusios viena su kita, pavyzdžiui:
  - švietimo įstaiga;
  - partneriams priklausanti institucija, turinti specialią techninę ar programinę įrangą;
  - namai.
- Mokomųjų programų leidyklos ir gamintojai, siūlantys nepaprastą mokomųjų priemonių gausą, mielai remia šiuos pokyčius – sparčiai augančios privataus kapitalo firmos, gaminančios mokymo priemones, siūlo gausybę priemonių, skirtų tęstiniam mokymui ir mokymuisi. Tendencija švietimą paversti preke vis labiau ryškėja ir valstybės finansuojamose švietimo bei tęstinio mokymo įstaigose.

2.2. Bibliotekos kaip institucijos pasikeitimas

- Viešosios bibliotekos plėtoja elektronines visuomenės informavimo sistemas, savo patalpose konsultuoja vartotojus, dėžes su knygomis nugabena į vaikų darželius, dalį fondo išdėsto jaunimo laisvalaikio centruose arba steigia filialus su tam tikra informacijos laikmenų pasiūla bendruomenės susibūrimo vietose. Kompleksinių paslaugų priartinimas prie galutinio vartotojo ir pasiruošimas bendradarbiauti su vartotojų grupėmis viešosiose bibliotekose jau senokai tapo tradicija, pavyzdžiui, institucinis ryšys tarp bibliotekos ir suaugusiųjų, jaunimo mokyklų.
- Skaitmenizavimas suteikia galimybę bendroje platformoje ir sistemoje, būtent kompiuteriniame tinkle, pateikti įvairiausias informacijos rūšis ir formas (tekstą, statinį ir judantį vaizdą, garsą ir algoritmus). Taigi išnyksta tradicinės ribos tarp bibliotekos (spausdintos knygos), archyvo (nepublikuoti dokumentai), filmotekos (filmai ir skaidrės), mediotekos (plokštelės ir vaizdo įrašai).
- Elektroninė informacija kaupiama įvairiuose serveriuose, o tai reiškia, kad prieiga prie šios informacijos yra svarbesnė nei didelio kiekio informacijos laikmenų (dokumentų teikimo tarnybos, tinklo leidiniai, informacijos kaupimas serveryje) kaupimas vienoje vietoje.
- Paklauskos anticipacijos principu formuojant bibliotekos fondą, ateityje bus perinama nuo vienetinio sprendimo ir griežto tiekėjų pasiskirstymo prie įsigijimo pagal profilį būdų ir šaltinių optimizavimo (komplektavimo rinkodara).

- Čia didelė reikšmė tenka kooperavimuisi ir susitarimui ne vien tradiciniu būdu komplektuojant fondus, bet ir dalyvaujant elektroninės informacijos projektuose, kuriant paieškos struktūras duomenų tinkluose. Kultūrinio paveldo išsaugojimo tęstinumą, kurį iki šiol bibliotekos garantavo kaupdamos spaudinių kolekcijas, ateityje papildys elektroniniame kataloge pateiktų tinklo publikacijų archyvas.

2.3. Paslaugų seka

- Bendrame informacijos laikmenų spektre spaudiniams tenkanti nauja pozicija reikalauja iš bibliotekų naujo požiūrio. Biblioteka, reprezentuodama save, aprašydama naujus leidinius ir teikdama paslaugas, turi derinti įvairias informacijos laikmenų rūšis.
- Žinoma, dar labai ilgą laiką spaudiniai bus leidžiami kur kas dažniau už elektronines publikacijas. Ir toliau niekas nenorės kompiuterio ekrane skaityti ilgų tekstų, šiuo atveju mieliau bus pasirenkama spausdinta knyga. Todėl ir bibliotekoje išliks svarbios skaitytojų darbo vietos, kuriose jau šiandien vartotojas gali naudotis internetu bibliotekos tinkle esančiais asmeniniais kompiuteriais arba įjungęs į tinklą savo nešiojamąjį kompiuterį; tradicinis fizinių informacijos laikmenų išdavimas taip pat dar ilgus metus vaidins pagrindinį vaidmenį.
- Į pagalbą ateina naujos paslaugos, o tradicinės įgauna kitą pobūdį:
  - Bibliotekininkams, archyvarams, kitiems dokumentų saugotojams išskyla būtinybė ne tik įvaldyti fizines informacijos priemones, bet ir duomenų tinkluose parengti bei pateikti navigacines pagalbos priemones, skirtas nutolusiems bibliotekos vartotojams.
  - Patobulintų (pridėtinės vertės) paslaugų reikšmė nuolat didėja, nes paprastesnės paslaugos (informacijos ieška, kolekcijų komplektavimas ir jų priežiūra, konsultacijos, kaip naudotis kolekcijomis ir fondu, informacijos laikmenų išdavimas) vis dažniau perkamos iš kitų arba automatizuojamos, pateikiamos patogesnėmis sąlygomis ir perduodamos vartotojų savitarnai.
  - Tinklo publikacijos kelia didesnius reikalavimus dalykinei išteklių atrakai; bibliotekos darbuotojas, iš tinklo leidinių gausybės atrinkdamas ko-kybiškiausius, perima leidyklos redaktoriaus kompetencijai priskiriamas pareigas.
- Vis dažniau bibliotekos darbuotojai:
  - tampa konsultantais informacijos klausimais;
  - analizuoja ir interpretuoja informaciją, ją atrenka ir paruošia pagal individualius vartotojo poreikius;

- padeda vartotojams ir juos moko ieškoti informacijos;
- tvarko medžiagą intranete;
- planuoja ir užsiima informacijos produktų rinkodara;
- perima žinių, reikalingų vadovaujančiai organizacijai, vadybą.

2.4. Nauji viešosios bibliotekos uždaviniai

Viešosioms bibliotekoms tenka šios toliau pateiktos pasikeitusios arba naujos funkcijos² ir su jomis susiję nauji bibliotekininko kompetencijos reikalavimai.

2.4.1. Bendruomenės informacijos centras

Spaudinių komplektavimas ir prieigos prie šios informacijos garantavimas tradiciškai yra pagrindinis viešosios bibliotekos uždavinys. Tačiau visada buvo pabrėžiama, kad jį vykdydama biblioteka atsižvelgia į vietinius poreikius. Elektroninių tinklų įtaka pagrindinį uždavinį papildo ir praplečia:

- Fizinių informacijos priemonių pasiūla bibliotekose praplečiama interaktyviais ištekliais. Bibliotekai iškyla naujas uždavinys – kokybiška informacijos atranka. Pagrindinis dėmesys turinio prasme turėtų būti kreipiamas į tokius tinklo išteklius, kurie atitinka bibliotekos profilį.
- WWW tinklo ištekliai atrenkami kooperuojantis su kitais, ir tai peržengia siauros vietinės prenumeratos ribas.
- Biblioteka, pririnkusi jungdamasi su vietiniais partneriais, plėtoja aktualias informacijos paslaugas, orientuotas į specifinių tikslinių grupių poreikius, ir elektroniniu paštu praneša apie jas vartotojams.
- Biblioteka rengia biuletenius-skelbimų lentas, diskusijų forumus, elektroninių adresų sąrašus ir, jei reikia, juos administruoja. Šie renginiai informuoja gyventojus arba specialias tikslines grupes apie vietinius įvykius bei naujus jiems siūlomus informacijos produktus. Gyventojai ir patys gali čia pareikšti savo nuomonę.
- Tokia pati situacija yra ir skatinant informacinį raštingumą. Biblioteka, supažindindama su interaktyviomis paslaugomis, siūlo mokymo kursus [4]. Sektinu pavyzdžiu galėtų būti Amerikos patirtis [9], kai bibliotekoms suteikiamas partnerio mokantis ir mokantis profilis. Viešosios bibliotekos kaip panašaus taikė ir anksčiau vaikų (dažniausiai žaidimo forma) ir jaunimo bibliotekose [14].

---

² Palyginkite [5].

2.4.2. Kultūros institutas

Viešosios bibliotekos vis dažniau atlieka kultūrinių renginių organizatoriaus vaidmenį. Šiam tikslui jos plėtoja įvairius ryšius, pavyzdžiui, su vietos knygynu ar suaugusiųjų ir jaunimo mokykla. Skaitmeninė technika suteikia galimybę įrengti bibliotekoje naujus tinklus. Štai vietinis muziejus pateikia savo objektų trimates kopijas, archyvas – nuskenuotus straipsnius iš laikraščių apie istorines vietas įžymybes, o biblioteka visą medžiagą sujungia į visumą ir pateikia sąsają su skaitmenine pirmojo šaltinio kopija.

2.4.3. Mokymosi ir tęstinio mokymo sąlygos

Tradicškai viešosios bibliotekos dalyvauja mokymosi ir tęstinio mokymo procese: jos siūlo reikalingas informacijos laikmenas, įrengia darbo vietas vartotojams. Tačiau viešosios bibliotekos vis dažniau sau kelia ambicingą užduotį. Jos ne vien siūlo informacijos išteklius, bet ir organizuoja mokymus [10]. Mokymų organizavimas priklauso nuo šių į tikslines grupes orientuotų elementų:

- mokymosi motyvacijos,
- mokymo priemonių,
- mokymosi vietos,
- mokymosi turinio.

Iš jų išplaukia šios funkcijos:

1. Emocinė-motyvacinė funkcija. Reikia pripažinti, kad būtina potencialaus besimokančiojo apsisprendimo sąlyga yra jo emocinis ryšys su tema ir mokymosi formomis, taikomomis mokymo procese.

2. Turinio funkcija. Čia turima galvoje gebėjimas perduoti žinias, kontaktai su kitais asmenimis ir konkreti mokymo pasiūla, nesvarbu kas tai būtų: kursai ar informacijos laikmenos.

Biblioteka galėtų organizuoti mokymąsi taip [6, 172–176]:

- Tradicinių ar interaktyvių kursų metu konsultuoti, kaip individualiai pasirinkti mokymo priemones: tradicinius vadovėlius ar daugialypės terpės kompaktines plokšteles.
- Informacijos laikmenos sugrupuotos pagal temas, skirtas kokiai nors progai, problemai ar tiesiog tikslinei žmonių grupei.
- Įvaldyti tam tikroms sritims skirtus įvairius išteklius ir sukurti iki šiol nesusietų panašių mokymo paslaugų tinklą.

Bibliotekos, siekiančios organizuoti mokymą, įgauna arba išplečia šias funkcijas [6, 175]:

1. Įvairių mokymui skirtų vietų integracija. Biblioteka, tam pritaikiusi patalpas ir baldus, pati tampa mokymosi vieta, perkelia paskaitas į savo patalpas ir nurodo, kuriose kitose vietose vyksta mokymosi procesas.

2. Mokymui skirtų vietų suradimas. Biblioteka sujungia savo ir kitų mokymosi institucijų paslaugas ir savo patalpose arba įvairiuose renginiuose pradeda taikyti naują mokymosi patirtį.

3. Įvairiausios pasiūlos turinio derinimas ir sujungimas. Vis dar sunku rasti vietinių mokymosi paslaugas teikiančių įstaigų bei jų paslaugų sąrašą internete. Dažniausiai informacija yra pateikta atskirai apie kiekvieną. Pastaruoju metu pradėti kurti interneto portalai suteikia galimybę virtualioje erdvėje pateikti pasiūlas, taikant daugiau ar mažiau suvienodintoje platformoje integruotas paieškos ir talpinimo internete struktūras [11].

4. Lanksčios mokymosi sąlygos laiko ir erdvės atžvilgiu. Viena vertus, pailgėja iki šiol dažniausiai labai ribotas darbo laikas [12], kita vertus, sukuriama pasiūla, visų pirma WWW tinkle, kuria galima naudotis nepriklausomai nuo įprasto darbo laiko.

5. Mokymu pagrįstos konsultacijos, informacijos ir paieškos paslaugos, pavyzdžiui, ieškant mokomosios literatūros ar kursų.

6. Komunikacijos vietos sukūrimas, nes bendravimas skatina iniciatyvą, suteikia galimybę pasidalyti patirtimi. Bendrauti galima pačioje bibliotekoje, tačiau ši paslauga gali būti pasiūlyta specialiai tam skirtoje patalpoje, kurią biblioteka įrengia ir prižiūri.

2.4.3. Socialinis mazgas³

Telefonas ir greito susisiekiimo transporto priemonės smarkiai praplečia socialinių tinklų ribas. Kartu nereikia užmiršti, kad tai galioja tik daliai gyventojų, tik tam tikram socialiniam sluoksniui, tam tikriems gyvenimo tarpsniams ir visai netaikytina vaikams ir jaunesniems žmonėms. Todėl, kaip ir anksčiau, socialiniams tinklams reikalinga vieta, kur būtų galima realiai susitikti. Čia bendruomenės bibliotekos iš tiesų gali daug ką pasiūlyti: skaityklas-kavines, puikias patalpas, traukiančias čia lankytis ir dirbti, – nuo jaukaus kampelio su bulvariniais romanais iki internetinių darbo vietų, nuo žaidimų aikštelės visai šeimai iki auditorijos savarankiškai besimokančiai darbo grupei.

Pastaraisiais metais prekybos įstaigos tapo naujais urbanistiniais centrais, dažnai įsikuriančiais miesto viduryje ar pakraščiuose. Priėmus tam tikrą politinį sprendimą, bibliotekų, derinančių savo paslaugas su kitomis, drauge ir komercinėmis, indėlis kuriant centrinę vietos gyventojų susibūrimo vietą, tenkinančią ne tik ekonominis interesus, būtų didžiulis. Taigi bibliotekos taptų realių susitikimų virtualioje erdvėje vieta.

³ Palyginkite [1].

3. Kompetencijos reikalavimai dirbant tinklo aplinkoje

Greta darbuotojų praktinių metodinių kokios nors srities žinių vis didesnė reikšmė tenka universaliems gebėjimams:

- bendravimo įgūdžiams;
- atsakomybei, savarankiškumui;
- organizaciniams gebėjimams;
- kūrybiškumui;
- gebėjimui spręsti problemas;
- lankstumui;
- gebėjimui dirbti su komanda.

Būtų galima suformuluoti tokius kompetencijos reikalavimus [7].

3.1. Vadyba

Išskirtinė reikšmė tenka šioms tinklo aplinkoje dirbančio ir vadovaujančias pozicijas užimančio bibliotekininko kompetencijos sritims:

- bibliotekos darbo planavimui;
- įvaizdžiui ir lobizmui;
- veiklos rezultatų matavimui;
- rinkodarai;
- krizių valdymui;
- laiko vadybai;
- projektų vadybai;
- pokyčių vadybai;
- personalo plėtrai.

Reikia pasakyti, kad minėtomis savybėmis pasižyminčių asmenų nuolat daugėja. Tendencija tokia, kad visų bibliotekos darbuotojų kompetencija turėtų atitikti šiuos reikalavimus. Jie turėtų dirbti savarankiškai, neperžengdami jiems deleguotos atsakomybės ribų.

Personalo plėtros aspektą aptarsime plačiau [13].

- Personalo ugdymas – tai ne tik tęstinis mokymas ar kvalifikacijos tobulinimas, bet ir profesinės karjeros planavimas, darbo struktūravimas.
- Dėl darbo struktūravimo keičiant užduočių, nurodymų bei atsakomybės pobūdį atsiranda papildomų galimybių praplėsti darbuotojo kompetencijos ribas. Taigi randasi naujos darbo tinklo aplinkoje formos, tobulinamos į tinklą orientuotos organizacijos normos ir kultūra. Struktūruojant organizacijos darbą personalo ugdymas įgauna pačios organizacijos plėtros pobūdį.

3.2. Socialinė kompetencija

Socialinė kompetencija visų pirma yra susijusi su šiais aspektais, į kuriuos atsižvelgiant suformuluojami kvalifikacijos reikalavimai:

- profesine veikla organizacijos pasirinktos komunikacijos ir kultūros sferose;
- gebėjimu bendrauti raštu, žodžiu ir vizualiai šiose sferose;
- problemų sprendimu, konfliktų vadyba;
- užsienio kalbų mokėjimu;
- užimtumu.

3.3. Bendruomeninė kompetencija

Bendruomenė ne visada reikiamai pripažįsta savo infrastruktūrinį vienetą – biblioteką, bent jau ne tiek, kad jos išteklius ir potencialą naudotų planuodama bei įgyvendindama savo politikos tikslus. Priešingai, reikalaujama, kad pačios bibliotekos, nustatydamos profilį ir pagrindinius tikslus, suvoktų save kaip bendruomenės politiką atitinkančios viešosios infrastruktūros elementą.

Dėl to bendruomenės bibliotekos gali sukurti aiškesnį, bet kartu ir individualesnę profilį. Tai yra pagrindas visuomeninės kompetencijos, kai viešoji biblioteka suvokiama kaip tarantis su vadovaujančia organizacija ir gyventojais sukurtos bendruomenės infrastruktūros dalis.

3.4. Tinkamumo kompetencija

Tinkamumo kompetencija labai svarbi, tinklo aplinkoje jos apibrėžimas nustatomas atsižvelgiant į prieš tai aptartas kompetencijas. Kompetencijos sritys keičiasi taip:

- Dažniausiai daug ilgiau užtrunka paaiškinti, kaip naudotis elektroninėmis informacijos laikmenomis nei tradicinėmis. Bibliotekos darbuotojai turi sugebėti tai atlikti atsižvelgdami į sistemos ypatumus, turinį, gebėjimus ir naudojimosi galimybes.
- Reikalingas gebėjimas atskirus šaltinius sujungti į teminius ar tam tikroms grupėms skirtus informacijos paketus.
- Lentynoje išdėliotas knygas peržvelgti nėra sudėtinga, o pateikti elektroninę informaciją potencialiam vartotojui taip, kad jis pajustų jos tikrąją vertę, dažnai reikia ypatingų pastangų. Kad integruotos tradicinės informacijos laikmenos ir interaktyvūs ištekliai būtų pateikiami vartotojui suprantama forma, reikia gebėti dirbti su tradicinėmis informacijos laikmenomis, taip pat išmanyti techniką ir programinę įrangą.

- Biblioteka perka tradicinės informacijos laikmenas ir jas nemokamai arba už nedidelį (metinį) mokestį pateikia skaitytojui. Tuo tarpu naudojant interaktyvius išteklius reikia visapusiškų, dažnai individualaus atsiskaitymo už paslaugą būdų, pavyzdžiui, atsižvelgiant į tinklo kompiuterių skaičių arba išankstinio peržiūros mokesčio modelį. Bibliotekos darbuotojai turi išmanyti šią formų įvairovę, o pardavėjams pademonstruoti tvirtą žinojimą, ko siekiama, ir sumanumą derybose.
- Tie, kurie teikia pagalbą pradėjusiems naudotis tinklo ištekliais, turi dar geriau nei aptarnaujantys tradicinėmis informacijos laikmenomis išmanyti tikslinių grupių motyvaciją ir lūkesčius.
- Svarbu susipažinti su ištekliais, prie kurių biblioteka suteikia prieigą ir kurių ji neturi savo patalpose, – ir tai pasakyti apie visą interneto medžiagą.

Iki šiol pagrindinis bibliotekininko kvalifikacijos reikalavimas buvo gebėjimas pateikti tikslinėms grupėms skirtas informacijos laikmenas ir išteklius, o dabar jis nepaprastai prasiplėtė. Tam reikia ypatingų gebėjimų, ypač konsultuojant vartotojus, kaip naudotis elektroniniais ištekliais. Kalbama apie gebėjimą spręsti šiuos uždavinius:

- nustatyti besimokančiųjų motyvaciją, išankstines sąlygas ir lūkesčius;
- teikti pagalbą formuluojant individualius mokymosi tikslus ir planus;
- parinkti ne vien informacijos laikmenas, bet ir tinkamas programas individualiam mokymuisi ar tam tikroms tikslinėms grupėms;
- teikti informaciją apie finansinę paramą mokymosi procesui, pavyzdžiui, perkvalifikuojant darbuotojus ar tęstinio mokymo atveju;
- sudaryti ir įvertinti individualius ar tikslinėms grupėms skirtus mokymosi paketus ir programas;
- padėti įvertinti naudojimosi mokomąja literatūra, ištekliais ir programomis sėkmę;
- organizuoti mokymąsi [6, 172–176].

3. Bibliotekos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas

Devintajame dešimtmetyje įvyko perversmas, susijęs su bibliotekos darbuotojų kompetencija.

Viešosios bibliotekos bibliotekininko specialybę galima įgyti specializuotoje aukštojoje mokykloje, kuri suteikia diplomuoto bibliotekininko kvalifikaciją. Beveik trečdalis viešųjų bibliotekų darbuotojų turi šį išsilavinimą. Iš jų apie 70 proc. dirba vadovais dažniausiai mažose arba vidutinio dydžio tiek savarankiškose bibliotekose, tiek jų filialuose. Iki devintojo dešimtmečio pabaigos buvo dvi atskiros studijų kryptys: viešųjų bibliotekų ir mokslinių bibliotekų. Šiandien šios studijų kryptys dažniausiai sujungiamos neišskiriant kurios nors vienos mokslo srities. Studijų kryp-

tys turinio prasme iš dalies išplėstos – studentai rengiami dirbti mediotekose, filmotekose, radijo įrašų archyvuose, įmonių informacijos skyriuose, informacijos laikmenų redakcijose ir jų platinimo įstaigose, leidyklose.

Kartu modernizuojamos visos tradicinės studijų kryptys, joms suteikiamas tarp-
tautinis aktualumas⁴, dažniausiai baigiamos bakalauro, o ne diplominės studijos. Šiek tiek senstelėjęs studijų krypties pavadinimas *bibliotekininkystė* iš dalies keičiamas modernesniais: *bibliotekininkystės ir informacijos mokslai*, *bibliotekų ir informacijos laikmenų vadyba* arba *bibliotekų ir informacijos vadyba*.

Dauguma specialiųjų aukštųjų mokyklų aiškiai pabrėžia, kad organizuodamos mokymą ir mokymąsi, rengdamos specialistus jos skatina komandinį ir grupinį darbą, moko rengti ir įgyvendinti praktinius projektus, siūlo dali iš komunikacijos mokymo kursus.

4. Tęstinis mokymas

Nors bibliotekų darbuotojams siūlomas platus tęstinio mokymo paslaugų spektras, tačiau tęstinis mokymas ir profesinės veiklos planavimas vis dar priklauso nuo individualios iniciatyvos. Tęstinis mokymas, kaip bibliotekos veiklos plano dalis, dažniausiai vyksta tik tada, kai to reikalauja už bibliotekos ribų vykstanti administravimo reforma arba kai bibliotekoje diegiama nauja programinė įranga. Šiuo atveju tęstinis mokymas tampa sudedamąja tobulinamo paslaugų paketo dalimi. Darbuotojų tobulinimą, įskaitant profesinės karjeros planavimą ir darbo struktūravimą, riboja dvi aplinkybės. Pirma, dauguma viešųjų bibliotekų yra mažos įstaigos, 78 proc. bendruomeninės ar bažnytinės priklausomybės viešųjų bibliotekų darbuotojų skaičius neviršija penkių. Įmanoma tobulinti darbuotojų kvalifikaciją kartu su kaimyninėmis bibliotekomis, tačiau praktiškai tai daroma retai. Antra, net ir didesnėse bibliotekose planingas tęstinis mokymas, kaip sudedamoji visuotinio darbuotojų tobulinimo koncepcijos dalis, – vis dar retas reiškinys. Išimčių sudaro kai kurių didmiesčių bibliotekų sistemos.

Išvados

Galima teigti, kad universitetai ir specialiosios aukštosios mokyklos šiandien jau priėmė iššūkius. Formuojant bibliotekininkystės studijų kryptis, vis labiau atsižvelgiama į naujus arba pasikeitusius darbuotojų kompetencijos reikalavimus. Specialistai rengiami dirbti modernioje tinklo aplinkoje tiek technologine, tiek organizacine prasme. Net jei tęstinio bibliotekos darbuotojų mokymo sistema organizuota puikiai,

---

⁴ Apžvalgą pateikia [3].

tam tikra kompetencija bei tinkamos jos perdavimo formos atlieka didžiulį vaidmenį. Baigiant galima konstatuoti, kad viešųjų bibliotekų darbuotojai iš dalies jau yra kompetentingai dirbti tinklo aplinkoje, jie turi puikias sąlygas šiai kompetencijai įgyti ir aiškiai supranta, kad naujus reikalavimus reikia priimti. Deja, dažnai pasigendama darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos; tęstinis mokymas vis dar labai priklauso nuo asmeninės darbuotojo iniciatyvos arba jo aktyvumo.

Vertė Irena Krivienė

Įteikta 2002 m. sausio mėn.

NUORODOS

1. *Der Beitrag der Öffentlichen Bibliothek zur Stadtentwicklung*. Hrsg. von der Plattform öffentliche Bibliotheken in der Bundesvereinigung Deutscher Bibliotheksverbände. Berlin: Deutsches Bibliotheksinstitut, 1998.

2. *Berufsbild 2000 = Career Profile 2000: Bibliotheken und Bibliothekare im Wandel*. Erarbeitet von der Arbeitsgruppe Gemeinsames Berufsbild der BDB unter Leitung von Ute Krauß-Leichert. 2. Aufl. Berlin.

3. CHAUDHRY, Abdus Sattar; and HIGGINS, Susan Ellen. Perspektive on Education for Knowledge Management. *Set Bulletin*. International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), Section on Education and Training, 2001, vol. 2, no. 2, p. 5–11.

4. DANNENBERG, Detlev. Wann fangen Sie an? Das Lernsystem Informationskompetenz (LIK) als praktisches Konzept einer Teaching Library. *Bibliotheksdienst*, 2000, 34, S. 1245–1259.

5. *Public Libraries and the Information Society: Study on behalf of European Commission*, DG-XIII/PLIS 10340. Luxemburg: Office for Official Publications of the EC (EUR 17648 EN), 1997.

6. PUHL, Achim. Lernarrangements und Lernorte – die Bibliothek der Zukunft. *BuB*, 2001, 53, S. 172–176.

7. Qualifizierungsbedarf in Öffentlichen Bibliotheken und wissenschaftlichen Spezialbibliotheken. *Dbi-Materialien*, Berlin, 1998, 171.

8. ROTH-PLETTENBERG, Volker; und BLECHSCHMIDT, Romana. Qualifiziert für das neue Jahrtausend – Forderungen an die Aus-, Fort- und Weiterbildung. Bericht über eine Podiumsdiskussion. *Bibliotheksdienst*, 2000, 34, S. 1163–1167.

9. SPRIBILLE, Ingeborg. In Order to Survive. Amerikanische Bibliotheken als unverzichtbare Partner für Lehrende und Lernende: Festschrift für Peter Vodosek. *Bibliothek in der Wissensgesellschaft*. Hrsg. von Askan Blum. München, 2001, S. 80–87.

10. STANG, Richard; und PUHL, Achim. *Bibliotheken und lebenslanges Lernen*. Bielefeld, 2001.

11. UMLAUF, Konrad. Lernstoff aus dem Internet in Öffentlichen Bibliotheken. In *Berliner Handreichungen zur Bibliothekswissenschaft* [interaktyvus]. 64: Materialien zur Fortbildung. 8 [žiūrėta 2002 m. lapkričio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ih.uh-berlin.de/~kumlau/handreichungen/h64/>>. ISSN 1438–7662.

12. UMLAUF, Konrad. Öffnungszeiten in Öffentlichen Bibliotheken. Ergebnisse einer Befragung von Bibliotheken zur Bewertung betriebswirtschaftlicher Fragestellung und bibliothekspolitischer Optionen. In *Berliner Handreichungen zur Bibliothekswissenschaft und Bibliothekarausbildung*. Berlin, 1993. S. 10.

13. UMLAUF, Konrad. Personalentwicklung in Bibliotheken. Berlin: Institut für Bibliothekswissenschaft der Humboldt-Universität zu Berlin i3 *Berliner Handreichungen zur Bibliothekswissenschaft* [interaktyvus]. Berlin, 1993. H. 94 [žiūrėta 2002 m. lapkričio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ib.hu-berlin.de/~kumlau/handreichungen/h94/>>. ISSN 1438-7662.

14. UMLAUF, K.; BELGRAD, T.; und SCHAU, A. Bericht über ein Praxisprojekt: das Bibliotheksspiel. *Bibliotheksdienst*, 1989, 23, S. 118-130. – Ta pati idėja pateikiama Bertelsmanno fondo projekte: *Vom Entdecker zum Rechercheprofi. Klassenführungen im Projekt Öffentliche Bibliothek und Schule – neue Formen der Partnerschaft*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 1998.

THE INFLUENCE OF A NETWORKED ENVIRONMENT ON THE PROFESSIONAL CHANGES

KONRAD UMLAUF

Abstract

The article discusses the requirements for the staff of a public library formed by the Internet, management reform, emergence of knowledge society and budget crisis since the ninth decade. The main focus is on the requirements for work in a networked environment: new management, professional development, social and public performance, professional methodical competence and skills. The article is concluded by the discussion how these changes influence the training and continuing education of library staff. The conclusion is made that the staff of a public library is partly competent to perform job in the networked environment, finds many possibilities to acquire necessary competence and has developed self-consciousness and understanding of the adoption of new requirements. However, the professional development system is inadequate and continuing education mainly relies on the personal initiative and activity of a librarian.